

Fagfornyelsen - siste innspillsrunde kjerneelementer

Uttalelse - Norsk Lektorlags fagutvalg for religion og etikk

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: wbr@norsklektorlag.no
Innsendt av	Wenche Bakkebråten Rasen
Innsenders e-post:	wbr@norsklektorlag.no
Innsendt dato	17.04.2018
Hvilken organisasjon?:	Norsk Lektorlags fagutvalg for religion og etikk Organisasjon (Privat)
Stilling	Spesialrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

KRLE og religion og etikk / KRLE og religion og etikk samisk

1. SISTE UTKAST TIL KJERNEELEMENTER I KRLE OG RELIGION OG ETIKK / KRLE OG RELIGION OG ETIKK SAMISK

Kjerneelementene er det viktigste elevene skal lære i faget og er et forarbeid til læreplanene som skal utarbeides neste skoleår. Kjerneelementene skal danne grunnlaget for utviklingen av selve læreplanene.

Vi trenger dine innspill på valgene og prioriteringene som er gjort i kjerneelementene. Vil utkastet legge til rette for at innholdet i fagene blir mer relevant? Vil det legge bedre til rette for dybdelæring i fremtidens skole?

Siste utkast til kjerneelementer i KRLE og religion og etikk/KRLE og religion og etikk samisk er:

- **forståelse for religioner og livssyn**
- **utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder**
- **utforsking av eksistensielle spørsmål og svar**
- **kunne ta andres perspektiv**
- **etisk refleksjon**

Kjerneelementene gjelder for KRLE og religion og etikk/KRLE og religion samisk både i grunnskolen og videregående opplæring.

Begrunnelsene for valgene og prioriteringene som er gjort, finner du i vedlegg nederst.

I tillegg har vi spørsmål om hvordan du mener samisk innhold, verdigrunnlaget fra overordnet del og grunnleggende ferdigheter er ivaretatt.

Vi ønsker også å vite om du mener kompetansemålene bør utvikles på flere trinn enn i dag når arbeidet med læreplaner starter.

2. BESKRIVELSE AV KJERNEELEMENTER OG PROGRESJON

I KRLE og religion og etikk er det foreslått fem kjerneelementer som beskrives her. Avslutningsvis vil du få spørsmål om du mener kjerneelementene dekker det viktigste innholdet i faget og om de er tilstrekkelig fremtidsrettet.

2.1. FORSTÅELSE FOR RELIGIONER OG LIVSSYN

Kjerneelementet *forståelse for religioner og livssyn* innebærer at faget skal gi kunnskap om og forståelse for religioner og livssyn lokalt, nasjonalt og globalt og på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Elevene skal også få innsikt i hvordan dette inngår i historiske prosesser og henger sammen med samfunnsendringer. Elevene skal bli kjent med religions- og livssynsmangfoldet og med de ulike tradisjonenes indre mangfold. Faget skal gi grunnlag for refleksjon om majoritets-, urfolks- og minoritetsperspektiver i Norge.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttryksformer i kjerneelementet			
1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn	Vg3
<ul style="list-style-type: none"> • sentrale fortellinger, praksiser, høytider, materielle uttrykk og trosforestillinger fra ulike religioner og livssyn 			
<ul style="list-style-type: none"> • lokalt perspektiv med vekt på møte med religioner og livssyn i nærmiljøet 	<ul style="list-style-type: none"> • religions- og livssynshistorie i Norge, inkludert den til samene og de nasjonale minoritetene 	<ul style="list-style-type: none"> • globalt perspektiv på religioner og livssyn i dag 	<ul style="list-style-type: none"> • religioner og livssyn i samtiden

2.2. UTFORSKING AV RELIGIONER OG LIVSSYN MED ULIKE METODER

Kjerneelementet *utforskning av religioner og livssyn* med ulike metoder innebærer at elevens skal undersøke og utforske religioner og livssyn som sammensatte fenomener. Sentrale metoder er å arbeide med tekster (i vid forstand), observere, samtale om og sammenlikne religiøse og livssynsmessige uttrykk. Forståelsen av religioner og livssyn utdypes og utfordres gjennom analyse og kritisk refleksjon om kilder, normer og definisjonsmakt. Kjennskap til ulike syn på og definisjoner av religioner og livssyn inngår i kjerneelementet og er vesentlig for å forstå og håndtere mangfold.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttryksformer i kjerneelementet			
1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn	Vg3
<ul style="list-style-type: none"> • sammenlikning • kildekritikk • tilnærminger til ulike uttryksformer i religioner og livssyn • elevenes egne undersøkelser 	<ul style="list-style-type: none"> • analyse og drøfting 		

<ul style="list-style-type: none"> • gjenkjenne, beskrive og samtale om religioner og livssyn i nærmiljøet 	<ul style="list-style-type: none"> • historiske perspektiver på religioner og livssyn • utforske religiøse uttrykk og deres form og innhold 	<ul style="list-style-type: none"> • sammenlikning som metode • religioner som systemer • religionsbegrepet 	<ul style="list-style-type: none"> • kjennskap til og bruk av religionsfaglige metoder
---	---	--	---

2.3. UTFORSKING AV EKSISTENSIELLE SPØRSMÅL OG SVAR

Kjerneelementet *utforsking av eksistensielle spørsmål og svar* innebærer at faget handler om ulike måter mennesker har nærmet seg spørsmål om mening, identitet og virkelighetsbilde gjennom religioner, livssyn, etikk og filosofi. Faget skal gi rom for selvrefleksjon, filosofisk samtale og undring ved å utforske eksistensielle spørsmål. Elevene skal også kunne forholde seg til spørsmål det er dyp uenighet om.

Sentrale begreper, metoder.			
1.-10. trinn			Vg3
<ul style="list-style-type: none"> • identitet og tilhørighet • liv og død • menneskets plass i naturen og klodens framtid 	<ul style="list-style-type: none"> • utvalgte filosofiske og religiøse teorier om eksistensielle spørsmål 		

2.4. KUNNE TA ANDRES PERSPEKTIV

Kjerneelementet *kunne ta andres perspektiv* innebærer at faget skal gi mulighet for å utvikle egne synspunkter og holdninger i møte med andre gjennom innenfra- og utenfra-perspektiver og gjennom dialog og refleksjon over likheter og forskjeller. Faget skal bidra til å utvikle interesse og respekt for hverandre uavhengig av kulturell, religiøs eller livssynsmessig bakgrunn. På den måten bidrar faget til mangfoldskompetanse der urfolksperspektiver og kjønn inngår som viktige deler.

Sentrale begreper, metoder.			
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-	Vg3
<ul style="list-style-type: none"> • veksling mellom innenfra- og utenfra-perspektiver i arbeidet med religioner og livssyn • dialog som metode • samiske perspektiver 	<ul style="list-style-type: none"> • makt- og normkritikk i religions- og livssynskontekst • begrunne og sammenlikne ulike livssynsmessige ståsteder 		

2.5. ETISK REFLEKJSON

Kjerneelementet *etisk refleksjon* innebærer at elevene skal kunne identifisere etiske dilemmaer og drøfte moralske spørsmål ved hjelp av ulike etiske modeller og begreper. Etisk refleksjon gir mulighet til å håndtere store og små spørsmål, konflikter og utfordringer med betydning for skolesamfunnet, hverdagslivet og det globale samfunnet. Filosofiske tenkemåter gir redskaper til å analysere argumentasjon og påstander.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttryksformer i kjerneelementet			
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn	Vg3
<ul style="list-style-type: none"> • ansvar for seg selv og andre • etiske dilemmaer • ideer om rett og galt • etiske aspekter ved medborgerskap, bærekraftig utvikling, teknologi og digitalisering • etikk som del av religioner og livssyn 			
<ul style="list-style-type: none"> • samtaler 	<ul style="list-style-type: none"> • dialog og diskusjon 	<ul style="list-style-type: none"> • etiske modeller som utgangspunkt for etisk argumentasjon 	<ul style="list-style-type: none"> • argumentasjon og analyse av etiske dilemmaer ved bruk av ulike etiske modeller, filosofiske teorier og posisjoner

? Synes du at kjerneelementene i utkastet dekker det viktigste innholdet i faget? Hvis ikke, har du forslag til endringer?

Ja

Norsk Lektorlags fagutvalg for religion og etikk mener det viktigste innholdet dekkes, men vi vil ha en sterkere historisk forankring av religioner og livssyn, med enda større vekt på kunnskap.

Norsk Lektorlags fagutvalg for religion og etikk vil legge til et kjerneelement: **kunnskap om og forståelse av religioner og livssyn.**

Kommentarer til kjerneelementene. Våre forslag til endringer er skrevet direkte inn i løpende tekst:

«**2.1. Kunnskap om og forståelse av religioner og livssyn**

Kjerneelementet *kunnskap om og forståelse av religioner og livssyn* innebærer at faget skal gi kunnskap om og forståelse av religioner og livssyn lokalt, nasjonalt og globalt og på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Elevene skal få innsikt i religioners og livssyns historiske opprinnelse, og hvordan religion og livssyn påvirker historiske prosesser og samfunnsendringer. Elevene skal bli kjent med religions- og livssynsmangfoldet og med ulike retninger og tradisjoner innenfor de forskjellige religioner og livssyn. Faget skal gi grunnlag for refleksjon om majoritets-, urfolks- og minoritetsperspektiver i Norge.»

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.–4. trinn

5.–7. trinn

8.–10. trinn

Vg3

- sentrale fortellinger, praksiser, høytider, materielle uttrykk og trosforestillinger fra ulike religioner og livssyn
- lokalt perspektiv med vekt på møte med religioner og livssyn i nærmiljøet
- religions- og livssynshistorie i Norge, inkludert den til samene og de nasjonale minoritetene
- globalt perspektiv på religioner og livssyn i dag
- religioner og livssyn i samtiden

2.2. Utforsking av religioner og livssyn

Kjerneelementet *utforsking av religioner og livssyn* innebærer at elevene skal undersøke og utforske religioner og livssyn. Elevene skal arbeide med tekster (i vid forstand), observere, samtale om og sammenlikne religiøse og livssynsmessige uttrykk i lys av historisk kontekst. Forståelsen av religioner og livssyn utdypes og utfordres gjennom analyse og kritisk refleksjon om kilder, normer og definisjonsmakt. Kjennskap til ulike syn på og definisjoner av religioner og livssyn inngår i kjerneelementet og er vesentlig for å forstå og håndtere mangfold.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.–4. trinn

5.–7. trinn

8.–10. trinn

Vg3

- sammenlikning
 - kildekritikk
 - tilnærminger til ulike uttrykksformer i religioner og livssyn
 - elevenes egne undersøkelser
 - analyse og drøfting
-
- gjenkjenne, beskrive og samtale om religioner og livssyn i nærmiljøet
-
- historiske perspektiver på religioner og livssyn
 - utforske religiøse uttrykk og deres form og innhold
 - sammenlikning som metode
 - religioner som systemer
 - religionsbegrepet

- kjennskap til og bruk av religionsfaglige metoder

2.3. Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar

Kjerneelementet *utforsking av eksistensielle spørsmål og svar* innebærer at faget handler om ulike måter mennesker har nærmet seg spørsmål om mening, identitet og virkelighetsbilde gjennom religioner, livssyn, etikk og filosofi. Faget skal gi rom for selvrefleksjon og undring ved å utforske eksistensielle spørsmål. Elevene skal også kunne forholde seg til spørsmål det er dyp uenighet om.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.-10. trinn

Vg3

- identitet og tilhørighet
- liv og død
- menneskets plass i naturen og klodens framtid
- uenighet og meningsbrytning om sannhet og kunnskap
- filosofisk samtale
- filosofiske og religiøse teorier om eksistensielle spørsmål

2.4. Kunne ta andres perspektiv

Kjerneelementet *kunne ta andres perspektiv* innebærer at faget skal gi mulighet for å utvikle egne synspunkter og holdninger i møte med andre gjennom innenfra- og utenfra-perspektiver og gjennom dialog og refleksjon over likheter og forskjeller. Faget skal bidra til å utvikle interesse og respekt for hverandre uavhengig av kulturell, religiøs eller livssynsmessig bakgrunn. På den

måten bidrar faget til mangfoldskompetanse der urfolksperspektiver og kjønn inngår som viktige deler.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.–4. trinn

5.–7. trinn

8.–10. trinn

Vg3

- veksling mellom innenfra- og utenfra-perspektiver i arbeidet med religioner og livssyn
- dialog som metode
- samiske perspektiver
- refleksjon om kjønn og seksualitet
- makt- og normkritikk i religions- og livssynskontekst
- religion og livssyn i møte med undertrykkelse og maktmisbruk
- begrunne og sammenlikne ulike livssynsmessige ståsteder

2.5. Etisk refleksjon

Kjerneelementet *etisk refleksjon* innebærer at elevene skal kunne identifisere etiske dilemmaer og drøfte moralske spørsmål ved hjelp av ulike etiske modeller og begreper. Etisk refleksjon gir mulighet til å håndtere store og små spørsmål, konflikter og utfordringer med betydning for skolesamfunnet, hverdagslivet og det globale samfunnet. Filosofiske tenkemåter gir redskaper til å analysere argumentasjon og påstander.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.–4. trinn

5.–7. trinn

8.–10. trinn

Vg3

- ansvar for seg selv og andre
- etiske dilemmaer
- ideer om rett og galt
- etiske aspekter ved medborgerskap, bærekraftig utvikling, teknologi og digitalisering
- etikk som del av religioner og livssyn
- samtaler

- dialog og diskusjon

- etiske modeller som utgangspunkt for etisk argumentasjon

- argumentasjon og analyse av etiske dilemmaer ved bruk av ulike etiske modeller, filosofiske teorier og posisjoner

? Synes du kjerneelementene i utkastet er tilstrekkelig fremtidsrettet? Hvis ikke, hvilke endringer anbefaler du?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

3. SAMISK INNHOLD

Alle elever skal få opplæring om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

? Synes du utkastet til kjerneelementer for KRLE og religion og etikk legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanene for den norske skolen?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

? Synes du utkastet til kjerneelementer for KRLE og religion og etikk legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanene for den samiske skolen?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

4. INTEGRERING AV VERDIGRUNNLAGET I OVERORDNET DEL

Det er utviklet ny overordnet del av læreplanverket som utdyper verdigrunnlaget i formålsparagrafen og de overordnede målsettingene for opplæringen, og som skal bidra til bedre sammenheng i læreplanverket. I fagfornyelsen skal overordnet del integreres tydeligere i fag.

Verdigrunnlaget foreslås integrert i KRLE og religion og etikk på følgende måte:

Som fagenes navn tilser – kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) i grunnskolen og religion og etikk i videregående opplæring – står etikk og verdier sentralt. KRLE-/religion og etikk-fagene kan sies å ha særlige forutsetninger for å tematisere etikk og verdispørsmål. Alle punktene i verdigrunnlaget i Overordnet del (menneskeverd, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang, respekt for naturen og miljøbevissthet, og demokrati og medvirkning) er knyttet til kjerneelementene. Kjerneelementet *Etisk refleksjon* skal bidra til elevenes etiske bevissthet og understreke behovet for kjennskap til hvordan religioner og livssyn ofte har en egen etikk, eller i det minste begrunner verdier på en bestemt måte. Kjerneelementet *Kunne ta andres perspektiv* handler både om kritisk tenkning og om demokrati og medvirkning. Til dette hører også at elevene skal tilegne seg mangfoldskompetanse, som blant annet innebærer kjennskap til minoriteter og urfolks religioner og livssyn og en normkritisk holdning. Kjerneelementet *Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar* aktualiserer spørsmål om menneskeverd og identitet, og om natur og bærekraft. Kjerneelementet *Forståelse for religioner og livssyn* inneholder kunnskap om historie, kulturarv og mangfold i Norge. Kjerneelementet *Utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder* knytter seg særlig til utforskertrang og bevisstgjøring om kunnskapsproduksjon. Totalt sett dekker de fem kjerneelementene opplæringens verdigrunnlag ved å integrere og aktualisere de ulike punktene i verdigrunnlaget.

Synes du utkastet til kjerneelementer for KRLE og religion og etikk legger til rette for å ivareta en bedre integrering av verdigrunnlaget? Hvis ikke, hvordan bør verdigrunnlaget integreres tydeligere i faget?

Vet ikke

Som fagenes navn tilser – kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) i grunnskolen og religion og etikk i videregående opplæring – står etikk og verdier sentralt. KRLE-/religion og etikk-fagene kan sies å ha særlige forutsetninger for å tematisere etikk og verdispørsmål. Alle punktene i verdigrunnlaget i Overordnet del, forankret i kristen og humanistisk arv og tradisjon, er knyttet til kjerneelementene: menneskeverd, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang, respekt for naturen og miljøbevissthet, og demokrati og medvirkning. Kjerneelementet *Etisk refleksjon* skal bidra til elevenes etiske bevissthet og kjennskap til hvordan verdensbilde, menneskesyn og etikk henger sammen. Kjerneelementet *Kunne ta andres perspektiv* handler både om kritisk tenkning og om demokrati og medvirkning. Til dette hører også at elevene skal tilegne seg mangfoldskompetanse, som blant annet innebærer kjennskap til minoriteter og urfolks religioner og livssyn og en normkritisk holdning. Kjerneelementet *Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar* aktualiserer spørsmål om menneskeverd og identitet, og om natur og bærekraft. Kjerneelementet *Forståelse av religioner og livssyn* inneholder kunnskap om historie, kulturarv og mangfold i Norge. Kjerneelementet *Utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder* knytter seg særlig til utforskertrang og bevisstgjøring om kunnskapsproduksjon. Totalt sett dekker de fem

kjerneelementene opplæringens verdigrunnlag ved å integrere og aktualisere de ulike punktene i verdigrunnlaget.

Vi ønsker enda sterkere vektlegging av historisk og kulturell forankring, med referanse til Opplæringslovens § 1.1: «Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane».

5. GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER

I fagfornyelsen skal lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter videreføres som grunnleggende ferdigheter. Ferdighetene skal innarbeides i læreplaner der det vurderes som faglig relevant. Samtidig skal det bli tydeligere hvilke fag som har ansvar for ulike sider ved ferdighetene, spesielt når det gjelder digitale ferdigheter og regning.

De grunnleggende ferdighetene foreslås innarbeidet i KRLE og religion og etikk på følgende måte:

- Å kunne lese i KRLE / religion og etikk betyr å kunne innhente informasjon som grunnlag for å tolke, reflektere, og saklig og analytisk forholde seg til et variert fagstoff. Kjennskap til og arbeid med religionene og livssynenes sentrale tekster er et viktig element.
- Å kunne skrive i faget betyr å kunne uttrykke skriftlig og presist kunnskaper og synspunkter, dele erfaringer, argumentere, kommunisere, og videreutvikle egen forståelse og kritisk tenkning gjennom tekstproduksjon.
- Å kunne regne i faget betyr å møte matematiske uttrykk, statistikk, bruke tidsregning og finne fram i religiøse tekster. Kjennskap til tallsymbolikk, og å kunne gjenkjenne og bruke mønstre i estetiske uttrykk og symbolikk, inngår.
- Muntlige ferdigheter i faget innebærer å kunne samtale, lytte og uttrykke undring. Sentralt står muntlige aktiviteter som fortelling, presentasjon, refleksjon og argumentasjon.
- Digitale ferdigheter i faget innebærer å kunne benytte digitale verktøy i innhenting av informasjon og formidling, og å kunne utforske religion og livssyn på nettet. Kildekritikk og digital dømmekraft i møtet med ulike medier står sentralt.

? **Synes du utkastet viser hvilke sider ved ferdighetene som er relevante for KRLE og religion og etikk? Hvis ikke, hvilke sider ved de grunnleggende ferdigheter bør vektlegges tydeligere i faget?**

Ja

Ingen kommentar fra instansen

6. KOMPETANSEMÅL

Spørsmålene har så langt handlet om kjerneelementene som er utarbeidet. Dette forarbeidet skal videreutvikles til kompetanse i læreplanene. Læreplanene skal legge til rette for mer dybdelæring, og for en bedre progresjon i elevenes læringsløp. Ett av tiltakene vi skal vurdere er derfor om det skal utvikles kompetansemål på flere trinn enn i dag, og eventuelt i hvilke fag.

? Synes du kompetansemålene bør utvikles på flere trinn enn i dag i KRLE?

Ja, med en enda klarere progresjon fra kunnskapskrav til innsikt og refleksjonen.